

Muusika kuulamine läbi raudse eesriide.

Aastad 1954-1958

Muusika kuulamine viiekümnendatel aastatel oli täiesti omaette asi võrreldes kaasajaga, kus on kauplustest võimalik saada oma soovi järgi mida iganes.

Meist lääne pool seisis kindlalt raudne eesriie. Tolleaegse NSV Liidu osariikide elanikud ei tohtinud teada saada mitte midagi teisel pool eesriiet toimuvast. Absoluutselt mitte midagi peale kommunistliku valepropaganda.

Sel ajal sai poest osta ainult grammofoniplaate nõukogude muusikaga. Magnetofonid (laiatarbe) alles hakkasid tekkima. Valmistati raadioid, millel puudus 25 meetrist lühem lühilaine. See tähendab, puudusid päeval kuuldavad lühilained.

Eesti Raadiot ei kuulatud, sealt polnudki midagi kuulata. Ainsad lauljad olid Viktor Gurjev, Georg Ots ja Veera Neelus. Laulud olid vormilt rahvuslikud, sisult kommunistlikud.

Seega olime pidevas muusikanäljas ja infopuuduses. Saime seda kuulata ainult raadiost ja niiviisi maailmaga kursis olla. Kuulasime kesklainel Soomet ja õhtul hiljem Euroopa jaamu. Tuntud oli AFN (American Forces Network), hiljem tekkis kesklainele piraatsaatja merel laeval Rootsi ligidal "Radio Nord". Töötas paar aastat. Hea saatja oli. Põhiline muusikaotsing toimus lühilainetel. Ultralühilainet siis veel ei olnud. Ringhäälingu lühilainealad olid ja on 13, 16, 19 ja 25 m bändid päeval ning 25, 31, 41, 49 m õhtul. Vene raadiotega ei saanud päeval lühilainet kuulata. Sel ajal olid veel alles eestiaegsed raadiod, mis lainealade poolest kõlbasid. Samuti oli peale sõda liikvel mitmesuguseid sõjaväe vastuvõtjaid, mis olid paremini kättesaadavad raadiotehnikutele ja raadioamatööridele. Tihti olid need vanadusest riknenud. Polnud midagi teha, tuli ära parandada. Olid liikvel saksa, vene ja põhiliselt USA sõjaväevastuvõtjad, millel olid vajalikud lühilained olemas. Sellest tuligi huvitav nähtus, et kõige paremini olid kaasaegse muusikaga kursis raadiotehnikud. Nii et raadiotehnik oli ühtlasi "muusikateadlane". Sellest tekkis isegi hüüdnimesid. Ühte tuttavat kutsuti "mister Boogie". Nagu öeldud, oli põhiliseks muusikaallikaks kesklainel Soome, aga lühilainetel BBC, SBC (Swiss Broadcasting Corporation), Radio Nederland, RAI, Voice of America Music USA, sest need saatsid perioodilisi saateid. Ja muidugi ka kõik, keda oli kuulda. See viimane oli päris huvitav, muusikahuvilised tegutsesid nagu raadioamatöörid, otsisid lühilainelt uusi jaamu ja vahetasid omavahel uudiseid. Leidsime üles eelpoolnimetatud riikide regulaarsed ja kindlad muusikasaated. Ega meil saatekavasid ei olnud, tuli eestrist ise otsida. Märkisime üles nende toimumise päevad, kellaajad ja töösagedused. Niisiis oli meil teada, mida kuulata. Olid kindlad temaatilised muusikasaated ja soovikontserdid.

Soovikontsertidest parim oli Hollandi (Radio Nederland) soovikontsert Indoneesiale. Indoneeslased tellisid head muusikat. Saade oli indoneesia keeles ja algas sõnadega, mis kõlasid umbes nii: "Selamat malam, soldara palingaar, siera Indoneesia Radio Nederland!". Edasi tuli loo tellija nimi, elukoht ja loo nimetus. See kestis Indoneesia iseseisvumiseni. Peale seda lõpetas Indoneesia Radio Nederland soovikontserdid ja vist tegevuse üldse.

Teine väärt soovikontsert tuli Šveitsist (SBC). Sealt saime meiegi tellida, SBC andis oma aadressi. Ime küll, aga need kirjad läksid läbi raudse eesriide ja jõudsid kohale. Ja soovilugu saates nimetas SBC tellija täieliku aadressi. Tellisin minagi Louis Armstrongi "Take's to the Tango". Kuna kontsert tuli kaks korda päevas, siis kord kuulates hommikust saadet, läksin õhtuse kontserdi ajaks külla ühele vähivõõrale kuulajale, kelle soovilugu tuli ja üllatasin teda sellega. Peale Ungari ülestõusu 1956. a. SBC enam kirjutajate aadresse ei teatanud.

Samuti andis soovikontserte BBC World Service. BBC-st tuli veel kaks head regulaarset saadet, Victor Silvesteri orkestri tantsumuusika tund ja Edmundo Rossi orkestri Ladina-Ameerika tantsumuusika tund. Muuseas, Edmundo Ross mõnikord laulis ka.

Väga tuntud oli Ameerika Hääle Music USA, mida toimetasid algul Bobby Hackett ja Ray Michel, kuid kõige rohkem tuntud oli Willys Conover. Saade kestis kaks tundi, kell 21:00-23:00, 31 ja 41 m bändides. Esimene tund oli üldmuusika, teine oli jazztund, ehk nagu Conover ütles "the second hour, the jazz hour".

Saade algas aastast aastasse alati samade sõnadega: "This is Willys Conover speaking from Washington DC studios". Conoveriga sai palju aastaid hiljem kohtunud Tallinnas, Kalevi Spordihallis 1967. aastal toimunud džässfestivalil, kus esines Charles Lloyd. Willys Conoveril oli kaasas kena proua.

Magnetofone ei olnud, selles mõttes nagu praegu igaühel. Harva oli neid müügil, olid väga suured ja väga kallid, puust kastidega. Tüüp Dnepr 3, Dnepr 5. Hiljem, 60-ndatel aastatel ilmusid Dnepr 10 ja 11. Muusikat salvestada me ei saanud, välja arvatud mõni entusiast, kes magnetofoni ise tegi. Salvestasime ainult oma mällu. Mina kirjutasin üles iga uue kuulnud loo ja esmakuulmise aja (see pole loo ilmumise aeg). Nimekiri on praegu alles. Huvitav vaadata, üks kirjutatud kuulmise põhjal ja valesti. Alustatud 1953. aastal.

Üks pommilahvatus oli Louis Armstrongi ilmumine. Esimene tema laul, mida kuulsime oli Mack the Knife. Aeg oli aasta 1956. Kuna tol ajal inglise keele oskajaid ei olnud, ei saanud me aru laulja nimest ega laulu pealkirjast. Kõige täpsema dešifreerimise tulemusena tuli Lui Aamström "Mac to night". Läks palju aega mööda, kuni saime õige nime teada.

Teine suur plahvatus oli rock'n rolli tekkimine. See oli 1956. a. jaanuari kuus, kui kuulsime esmakordselt Rock Around the Clock. Esitas Bill Haley. Kaua püsis ainuüksi see lugu. Hiljem tulid laviinina kõik teised lood ja lauljad. Elvis Presleyt kuulsime Bill Haleyst hiljem. Muuseas, Bill Haley oli tuntud enne rocki sündi lauluga "Crazy, Man, Crazy" aastal 1955 ja see ei olnud rock'n roll algupäraselt. Hiljem ta tegi selle rockiks. Kuidas Bill Haley ja Elvis Presley nime kirjutada, jäi tükiks ajaks saladuseks.

Üks väärt mees, kes suhteliselt kaua esines, oli Louis Prima. Alustas lauluga "We have no Bananas Today" ja lõpetas "Buena Sera". Kahjuks Louis Prima elu ja tegevuse kohta puuduvad Eestis igasugused andmed, või pole siiani õnnestunud leida. Ei teagi, kas ta elab veel.

Muidugi oli eriti tähtis tegelane Glenn Miller. Tema lugu "Chattanooga Choo-Choo" laulis pea igaüks.

Väga lugupeetud oli Gene Krupa. Tal oli haruldane lugu "Drum boogie", mida olen kuulnud ainult üks kord elus. Sellest hoolimata õnnestus mul hiljem Soome raadio ultralühilainelt lindistada tema teine haruldus "Gene Soolo Lend". Kes on seda kuulnud, võib rahuneda.

Mõned tuntumad lauljad tollest ajast peale eelpool nimetatute:

Perry Como

Pat Boone

Ella Fitzgerald

Alma Kogan

Katarina Valente

Bing Crosby

Harry Belafonte

Ja ime küll, siia võiks kirjutada veel ühe nime: Acker Bilk! Sest Acker Bilk on laulnud vähemalt ühe laulu, Buena Sera. Tal on väga huvitav hääl.

Ja mõned lauljad ligidalt Soomest:

Kai Lind

Britta Koivonen

Anniki Tähti

Rock Jerry

Laila Kinunen

Lasse Martenson.

Eesti Raadiot sai hakata kuulama alles 1960-ndate viimastel aastatel.

21. juuni 2000, Tallinn Igor Hallas